

Kako slovenski kulturni ustvarjalci vidijo stanje slovenske kulture?

Ob slovenskem kulturnem prazniku smo nekaj kulturnih ustvarjalcev povprašali o tem, kaj je za njih kultura, kako vidijo stanje kulture v Sloveniji predvsem na kulturnem področju, s katerim se ukvarjajo, in kako živijo svoje kulturno življenje. Kot so nam povedali, je treba ločevati kulturo od umetnosti, kar se v Sloveniji velikokrat pozabi. Kultura je namreč nekaj širšega, hkrati pa je tudi izraz duhovnosti.

JAKOB VID ZUPANČIČ

Kultura je izraz duhovnosti in oblika discipline

Pogovarjali smo se s klasično filologinjo, ki sodeluje tudi pri pripravi kulturnih dogodkov, Klaro Marijo Keršič. Na kulturo gleda kot na izraz duhovnosti, ki

Kultura je tudi oblika discipline. Resno ukvarjanje s kulturo človeka disciplinira.

Klara Marija Keršič o disciplini v kulturi

odpira globlja hrepenenja in željo po več. Kultura je zanjo tudi oblika discipline. Resno ukvarjanje s kulturo človeka disciplinira. Disciplino razume kot ustvarjanje reda, odgovornosti in rituala.

Pogosto kulturi pripisujemo napadalni naboj, a je po njenem mnenju kultura lahko, kadar je premišljena in usklajena z resnico, odprta svetemu in presežnemu, ter tista, ki človeka celi, ga dela boljšega in celostnega.

Zelo jo zanima dialog med kulturo in družbo oziroma politiko v širšem smislu. Vedno pogosteje se ji zdi, da je pri iskanju javnega mnenja treba

ravnati zelo celostno. Kulturo bi se moralo bolj pogosto vključevati v splošna vprašanja, izzive, probleme, in dileme, tako kot se druga področja, kot so ekonomija, izobraževanje in zdravstvo. Zelo jo veseli, kadar v slovenski družbi zazna ljudi, ki znajo misliti in to, kar želijo povedati, podajo v premišljenem in predvsem lepem stilu. Veseli jo, ko v poplavi komercialne kulture vidi ljudi, ki so kulturi iskreno zavezani.

Umetnost je del kulture, kultura pa je vedno manj del umetnosti

Nekaj besed o kulturi je povedal tudi igralec Gregor Čušin. Po

Jakob Vid Zupančič je novinar uredništva Slovenskega časa.

njegovo je najprej treba razčistiti, kaj je kultura in kaj je umetnost. Danes govorimo o kulturnem dnevu, slavimo pa umetnike. Kultura je veliko širši kontekst, kot je umetnost. Umetnost je za Čušina del kulture, kultura pa je vedno manj del umetnosti. Kultura je vse, kar človek ustvarja. Čušin se je pred leti sicer umaknil iz gledališča, nima statusa kulturnika, je pa samostojni podjetnik, ki se seveda ukvarja z umetniškim ustvarjanjem. Posledično ima tako z igralsvom manj stika, razen ko občasno pristane k igranju v kakšnem filmu ali seriji. Gledališče produkcije tudi ne spremlja dosti, ima pa občutek, da se je oddaljil od tega, kar je sedaj v trendu in ga to tudi ne nagovori. Spremlja bolj literaturo, predvsem poezijo, ki je izjemno občutljiva na obe politični strani. Pesnike in umetnike prepozna kot preroke našega časa.

Umetnost je Božji jezik in preko umetnosti nam Bog nekaj sporoča v času, v katerem smo. Kot je še dodal Čušin, je stanje v kulturi rahlo obupno, a negre še obupati. Umetnost vsaj v nekaterih segmentih prinaša upanje. Trebase je zavedati, da kulturni praznik

Umetnost je Božji jezik in preko umetnosti nam Bog nekaj sporoča v času, v katerem smo.

Gregor Čušin o kulturi in umetnosti

ni samo praznik umetnikov, ampak vseh Slovencev. Gre namreč za praznik ustvarjalnosti.

Kultura je eno glavnih gonil narodne identitete

Filmski režiser Klemen Dvornik je povedal, da je vprašanje, kaj je kultura, kompleksno, saj ne pomeni za vsakega isto. Vprašanje kulture je vprašanje identitete naroda in države.

Zanj je kultura eno glavnih gonil narodne identitete in tudi ključni dejavnik pri vzpostavljanju države. To je tudi bistven razlog, zakaj mora država skrbeti za kulturo.

Tudi Dvornik opaža, da se v Sloveniji velikokrat mešata kultura in umetnost, češ da je samo umetnost kultura, čeprav je kultura v resnici veliko širši pojem. Z razumevanjem, v kaj je treba ne samo finančno, ampak tudi ustvarjalno vlagati, imamo največ problemov.

Kultura je tudi bivanjsko vprašanje, način, kako razmišljamo, kako živimo, kakšne odnose imamo in kakšne so naše zgodbe. Na področju filma in televizije smo v zadnjih dvajsetih letih doživeli velik napredek v smislu kreativnega sektorja. Film je namreč

po osamosvojitvi dosegel velik razcvet. Film ima tudi svojo agencijo, ki skrbi za ta sektor.

Poleg tega imamo vzpostavljen tudi sistem izobraževanja in promocije slovenskih del v tujini. V zadnjih letih se je proračun za film stabiliziral na vsoti, ki je film potegnila iz cone životarjenja. Pred tem je bilo to področje slabše

Kultura se izoblikuje tisti trenutek, ko človek ne zadovoljuje več zgolj svojih bioloških potreb, ampak preseže svojo telesnost in vstopi v prostor duha.

Ignacija Fridl Jarc o začetku prostora kulture

financirano v primerjavi z ostalimi državami Srednje Evrope.

Na področju filma bi bil po Dvornikovem mnenju nujen nov zakon in nova institucija. Poljska ima na primer enotno institucijo, ki skrbi za filmsko kulturo. Institucija združuje kulturno dediščino, izobraževanje in financiranje. Pri nas je pred nami še zelo veliko dela, da bo film lahko obstal. Ni dovolj samo neka količina denarja. Na filmskem področju je ogromno vprašanj povezanih tudi z zaščito avtorskih pravic. Kot pravi Dvornik, se v Sloveniji nasploh zelo veliko pozornosti nameni umetniškemu ustvarjanju, zane-marja pa se ključen del, in sicer da je to, kar se ustvarja, namenjeno ljudem. Dobro je razvito področje klasične glasbe, imamo namreč dobro strukturiran ljubiteljski prostor in dobro razvite glasbene šole in orkestre.

Posledično ima klasična glasba dobro publiko in veliko profesionalcev. Razlika s filmom je očitna. Preko ljubiteljske kulture se vzpostavlja nov kader. V filmski industriji je manko, na katerem bi morali delati in ga sistemsko

podpirati, kar pa se seveda ne more zgoditi čez noč.

Kultura se oblikuje, ko človek preseže svojo telesnost

Dr. Ignacija Fridl Jarc iz Slovenske matice dodaja, da v današnjem času kulturo preveč pogosto izenačujemo zgolj z umetniško ustvarjalnostjo in pozabljamo na vse tiste razsežnosti, vloge in pomene, ki jih je imela kultura v evropskem prostoru od svojih grških temeljev dalje. Kultura se izoblikuje tisti trenutek, ko človek ne zadovoljuje več zgolj svojih bioloških potreb, ampak preseže svojo telesnost in vstopi v prostor duha, to je trenutek, ko reče iskren, globok »da« človeškosti in človečnosti kot svojemu življenjskemu bistvu in poslanstvu. Kultura je torej vse

tisto, v čemer se razlikujemo od drugih živih bitij, je naša ustvarjalna sila in obenem naše védenje in naše vedénje, zajema tako našo religiozno in etično-filozofsko kot tudi družbeno pojavnost.

Tako se po njenem mnenju danes soočamo z grozovitimi posledicami te skrajne redukcije razumevanja kulture, ko nista pomembni ne človekova vera ne njegova moralna drža, ampak zgolj še ničejanska volja do moči, za dosego katere so dovoljena vsa sredstva: ideološko zavajanje, medijska manipulacija ter strokovna in finančna likvidacija.

V takem neznosno težkem občutenju bivanja je praznovanje Prešernovega praznika veliko bolj grenko, kot bi ob zrenju slovenskih duhovnih veličin našega časa sicer lahko bilo in moralo biti. A vendarle se v nas »v potrtih

Delo v kulturi in za kulturo vse pogostejše postaja stvar močnega osebnega entuziazma.

Anamarija Lukovac o stanju v kulturi

prsih up budi«, da smo skozi celotno uničujoče 20. in prvo četrtino 21. stoletja zdaj dosegli skrajno točko predoziranja z nihilizmom in se v našem duhovnem prostoru že godi obrat, ko si bo človek,

slovenski čas

**Digitalna izdaja
zdaj na dosegu roke**

ODLIČNA BRALNA IZKUŠNJA
prilagojena vašim očem.

SAMO ZA NAROČNIKE

**Prenesite
aplikacijo**

brez slabe vesti, da ga ideološka kulturna mašinerija razglasi za staromodnega, nesposobnega in nekulturnega, spet upal zahrepeneti po lepoti, resnici in dobrem, k čemur nas je nagovarjal že starogrški filozof Platon. Fridl Jarčeva želi, da v duhu takega prešernega/Prešernovega upanja ne mine zgolj še en kulturni praznik, ampak da začnemo na tak način razmišljati, govoriti in delovati celo leto.

Kultura je ogledalo družbe

Novinarka in scenaristka Anamarija Lukovac kulturo dojema kot ogledalo družbe. Vsebinska in stanje kulture veliko povesta o tem, kakšna je družba. Lahko je vrh človeške ustvarjalnosti ali vedenja, nekaj redkega, izbranega, namenjenega temu, kar presega osnovne človekove potrebe. Hkrati pa je kultura tudi bistvo vsega, tisto, za kar pravzaprav živimo, in nekaj, kar neizogibno nastaja spotoma kot stranski proizvod našega vsakdana.

Nastanek kulture v Sloveniji ne gleda črnogledo. Zdi se ji, da smo

odprta in zvedava družba, polna posameznikov, ki h kulturi aktivno prispevajo, in tistih, ki se radi obdajajo z njo. Ob tem pa smo pod vplivom sistema, ki ga usmerjata kulturi praviloma nenaklonjen kapital in družba, omamljena od digitalnih distrakcij, novega tipa kulture »na klik«. To pomeni, da delo v kulturi in za kulturo vse pogostejše postaja stvar močnega osebnega entuziazma.

Tudi sama se pri tem težko loči od množice, ki ima vedno manj motivacije za različna kulturna udejstvovanja. Kot najbolj vidno obliko življenja s kulturo vidi prav svoj poklic, saj v zadnjih letih izbira delo na področju kulturnih dejavnosti (založništvo in filmska industrija). Razlog za to ni le želja po tem, da je obdana z vsebinami in ljudmi, ki jo navdihujejo, temveč tudi pomirjenost, da lahko s svojim znanjem in veščinami prispeva k nečemu, kar je za človeštvo pomembno.

Kultura je zrak, ki ga dihamo

Arhitekt Luka Jerman kulturo razume precej širše od umetniškega ustvarjanja in izražanja – je zrak, ki ga dihamo: načini vsakodnevne komunikacije, vzorci vedenja, etična in estetska merila, oblike druženja in praznovanja, »duh« družbenega delovanja v najširšem smislu. Osebnost se v polnosti posveča ožje razumljeni kulturi – ustvarjalno kot rišoč in pišoč arhitekt ter ljubiteljski glasbenik in igravec, kot prejemnik pa z obiski

kulturnih dogodkov, ogledom filma ali branjem literature. A kulturo živi tudi skozi izbiro, kako bo preživel večer, kakšnim izdelkom namenjal denar, koliko časa posvetil prostovoljstvu v lokalnem prostoru in koliko pogovorom ob omizju o temeljnih življenjskih vprašanjih.

Kar vidimo na t. i. »področju kulture«, v umetnosti in drugih ustvarjalnih dejavnostih, je izraz širše družbene kulture. Ta pa je v sodobni civilizaciji v obeh pomenih prepojena s krizo smisla, ki izhaja iz izgube celostnega razumevanja osebe in družbe v odnosu do stvarnosti, kar vključuje odnos do presežnega. Ta kriza se pospešeno zaostruje z obratom človeka od stvarnosti v njene digitalne projekcije in imitacije, s pojavom izredno zmogljivih umetnih nevronske mreže pa dobiva kataklizmične razsežnosti.

Mogoče je ta kriza še najbolj očitna na področju arhitekture. Če pogledamo prostor, ki ga gradimo (hiše, soseske, cone dela in potrošnje, infrastruktura), lahko vidimo skorajda popoln razpad nekdanjih skladnih in povezanih celot. Večinoma so skupek arbitrarnih, vase zagledanih odločitev, temelječih na logiki najbolj banalno razumljene funkcionalnosti, kratkoročnih in sebičnih investicijskih računov ter površinskih modnih trendov: v tem izražajo kulturo tega časa. Toda na robovih že vznikajo drugačni pristopi: premišljene prenove dediščine in iskanje sodobnih rešitev na podlagi v času preizkušene in v stvarnosti ukoreninjene modrosti, tako v zasnovi posamezne stavbe in odnosu do širšega prostora kot tudi v prepoznavanju pomena lokalne skupnosti in uporabi naravnih gradiv. Čeprav še skromni nastavki in zaenkrat brez temeljite globinske spremembe paradigme, že kažejo potencial bodoče kulture stvarnosti in smisla.

Kulturo živimo tudi skozi izbiro, kako bomo preživel večer, kakšnim izdelkom namenjali denar, koliko časa posvetili prostovoljstvu v lokalnem prostoru in koliko pogovorom ob omizju o temeljnih življenjskih vprašanjih.

Luka Jerman o tem, kaj je kultura